

ÜZEYİR HACIBƏYLİ – 140

Akif QULİYEV

AMK-nın “Musiqinin tarixi və nəzəriyyəsi” kafedrasının müdiri,
Əməkdar incəsənət xadimi, sənətsüənəslıq üzrə fəlsəfə doktoru, professor
Ünvan: Yasamal r., Ə.Ələkbərov küç. 7
Email: quliyev_akif@mail.ru

DOI: 10.62440/AMK2025-3.s.80-86

DAHİ SƏNƏTKARIN ƏFSANƏVİ ÖMÜR YOLU ÜZEYİR HACIBƏYLİ – 140

Xülasə: *Məqalə dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin 140 illik yubileyinə həsr olunaraq bəstəkarın ümumi yaradıcılığından və ictimai fəaliyyətindən bəhs edir. Burada bəstəkarın elmi və ictimai fəaliyyətinə, yaradıcılığına, publisistikasına, estetik baxışlarına və s. nəzər salınır. Müəllif həmçinin bəstəkarın vətəndaşlıq mövqeyindən çıxış edərək Ü.Hacıbəylinin Azərbaycan xalq musiqi mədəniyyətinin inkişafındakı rolundan danışır.*

Açar sözlər: *Üzeyir Hacıbəyli, Ceyhun Hacıbəyli, vətəndaş, xalq, publisistika, pedaqoq, rus imperiyası, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti*

Hər il sentyabrın 18-də Milli musiqi günü tədbirlərində bəstəkar, musiqişünas, ictimai xadim, publisist, dramaturq, pedaqoq Üzeyir Hacıbəylinin əsərləri və həyatının maraqlı məqamlarına dair qiymətli fikirlər söylənilir, onun ölməz musiqisi bir daha səsləndirilir. Lakin dahi sənətkar həyatında elə hadisələrlə üzləşmişdir ki, onların işıqlandırılmasına kifayət qədər yer verilməmiş və üstündən ötəri keçilmişdir. Ü.Hacıbəylinin yaradıcılıq yolu çox mürəkkəb, çətin, keşməkeşli və sirlərlə dolu olmuşdur. Onun zəngin və geniş yaradıcılıq fəaliyyəti Azərbaycan tarixinin və mədəniyyətinin ən ziddiyyətli, inqilabi təlatümlərlə “bol” olan, fırtınalı dövrlərinə təsadüf etmişdir.

Taleyinə fərqli ictimai formasiyalarda – Rus İmperiyasında, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətində (Demokratik Respublikada), Sovet-kommunist rejimində yaşamaq nəsim olan Ü.Hacıbəyli bütün bu müxtəlif quruluşlarda hər cür təzadlara, təlatümlərə, təqiblərə baxmayaraq, hər zaman öz əqidəsinə, məsləyinə, ideallarına sadıq qalmışdır. Bu da onun ömrünün sonunadək xalqına, vətəninə sədaqətlə qulluq etməsi ilə nəticələnmişdir. Ü.Hacıbəyli həyatında bir çox sınaqlardan çıxmış, hər dəfə də onun təqiblərdən xilas olmasında və repressiya qurbanına

çevrilməsinin qarşısının alınmasında xalqa, vətənə təmənnəsiz xidməti, müstəqil Azərbaycanın gələcəyi naminə göstərdiyi misilsiz xidməti həlledici rol oynamışdır. Ü.Hacıbəyli yaradıcılığı boyu hərtərəfli fəaliyyəti ilə xalqın savadlanmasına, hüquqlarının qorunmasına, qəflət yuxusundan oyanmasına, maariflənməsinə, musiqisinin və mədəniyyətinin qorunmasına və inkişafına yol açan böyük işlərə imza atmışdır. Məhz belə fədakarlığına görə Ulu Tanrının nəzəri onun üzərindən əskik olmamış və yaratdığı əsərlər bəstəkarı hər zaman çətin anlarda xilas etmişdir.

Həyatının ilk təhlükəli dövrü gənc yaşlarında, 1905-ci ildə Cəbrayıl qəzasında erməni-daşnakların azərbaycanlılara qarşı törətdikləri qırğına təsadüf edir. Əmək fəaliyyətinə 1904-cü ildə Qarabağda, Cəbrayıl qəzasının Hadrut kəndində məktəb müəllimi kimi başlayan Üzeyir bəy öz xalqının acınacaqlı sosial-ictimai həyatını, maarif məsələlərini, xüsusilə də, ermənilərin kəndlərdə törətdikləri şahidi olduğu qırğınları, qərtləri əməkdaşlıq etdiyi “Kaspi” qəzetində işıqlandırmaqla publisist fəaliyyətinə başlamışdır. Onun bu fəaliyyətinin düşmənləri tərəfindən qisasla nəticələnməsindən xəbərdar olan xeyirxahlar Ü.Hacıbəylinin gecə ikən kənddən uzaqlaşib Bakıya yola düşməsinə şərait yaratmaqla onu böyük təhlükədən xilas etmiş olurlar.

Bakıda Ü.Hacıbəyli olduqca məhsuldar və geniş olan ədəbi-publisistik fəaliyyətini “İrşad”, “Həyat”, “Tərəqqi” (1909 il iyun-sentyabr), “Həqiqət” (baş redaktor – qısa müddətə), “Yeni iqbal” (1914-1918-ci illər baş redaktor), daha sonra Azərbaycan Demokratik Respublikasının ən aparıcı nəşri olan “Azərbaycan” qəzetlərində (1918-1920 illər baş redaktor) davam etdirir. Bu qəzetlərdə onun alovlu, cəsarətli çıxışları bəstəkarın əsl vətənpərvər, xalqı və milləti düşünən ziyalı, siyasi cəhətdən püxtələşmiş jurnalist kimi göstərir. Lakin publisistik fəaliyyəti ilə yanaşı Ü.Hacıbəyli bir bəstəkar kimi də fəal çalışır. Muğam operalarını, musiqili komediyalarını bəstələyir, cəmiyyətdə olan çatışmazlıqları tənqid və ifşa edən dramaturq kimi çıxış edir. Bu ikili fəaliyyət sahəsindən ona daha yaxın və əhəmiyyətli olan musiqiyə üstünlük verməklə bir bəstəkar kimi şöhrət tapmasına yol açır. Onun Bakıda dövrünün görkəmli şəxsiyyətləri – Həsən bəy Zərdabi, Əli bəy Hüseynzadə, Əhməd bəy Ağayev, Məmmədəmin Rəsulzadə (onu da qeyd edək ki, Ü.Hacıbəylinin 1907-ci ildə nəşr etdirdiyi “Siyasi, hüquqi, iqtisadi və hərbi sözlərin türkü-rusi və rusi-türkü” lüğətinin redaktoru və nəşiri, ön sözün müəllifi M.Rəsulzadə olmuşdur) və b. ilə yaxın əlaqədə olması onun qabaqcıl ictimai xadim kimi fəaliyyətinə böyük təsir göstərir.

Lakin 1918-ci ildə Bakıda vətəndaş müharibəsinin başlaması, 26 Bakı komissarlarının rəhbəri Stepan Şaumyanın təşkilatçılığı ilə daşnak-bolşeviklərin mart qırğınları zamanı Ü.Hacıbəylinin yaxın dostu Nəriman Nərimanovun təhriki ilə buradan uzaqlaşaraq İrana uzunmüddətli qastrol səfərinə çıxması onun və bir çox sənət adamlarının həyatının xilas edilməsi üçün yeganə çıxış yolu olur. Məlumdur ki, milli dirçəliş ideyaları ilə yaşayan Üzeyir bəy Bakıda erməni-bolşevik hökmü altında ömür sürməyi özünə sığışdırma bilmədiyinə görə, ehtimal ki, onun həmin

dövrə İrana qastrol səfəri də elə məcburi olmuş, əsas məqsəd isə həm özünün, həm də sənət yoldaşlarının həyatını Bakıda baş verən faciələrdən xilas etməmiş.

Azərbaycanın müstəqilliyinə qarşı hücumlar Ü.Hacıbəylinin musiqisinin, əsərlərinin düşmənlərimiz tərəfindən “işğalı”, onun özünə qarşı təhdid və “donoslar”la paralel aparılmışdır. Belə ki, artıq bəstəkar İran qastrolunda olduğu zaman Bakıda rus-erməni birliyinin tüğyan etdiyi dövrə Sentrokaspi diktaturasının himayəsi altında dünyaca məşhur “Arşın mal alan” operettası Mayılov teatrında ermənicə oynanılır və erməni musiqisi kimi qələmə verilirdi. Belə mənimləmə faktı artıq ənənə halını almağa başlayır. Hələ çar Rusiyası dövründə operettanı erməni dilində bir çox şəhərlərdə səhnəyə qoymağa icazə alan Sidrak Maqalyan Üzeyir bəylə razılaşdırılan müqavilə şərtlərini pozaraq əsəri 1921-ci ildə ABŞ-da da nümayiş etdirir və erməni əsilli rejissor Ruben Mamulyana satmaqla 1937-ci ildə eyniadlı filmin çəkilişinə imkan yaradır [1, s. 182]. Beləliklə də, “Arşın mal alan” erməni xalqının bədii məhsulu kimi təqdim olunur.

Belə hallar mütəmadi olaraq təkrarlanırdı. Ü.Hacıbəyli qardaşı Ceyhun Hacıbəyliyə yazdığı 1920-ci il 16 yanvar tarixli məktubunda da İstanbuldakı səfirimiz Yusif Vəzirovun məlumatına əsaslanaraq ermənilərin fransızca “Renessans” qəzetində “Arşın mal alan”ın müəllifinin erməni olduğu haqqında iddianı böyük həyəcanla bildirir [3]. O, ermənilərin bu iddiasının Zəngəzur iddiasından da betər olduğunu nəzərə çatdırır. Tarix necə də təkrarlanır. Təəssüf olsun ki, uzun zaman dahi bəstəkarın həyatının bu səhifələri “qaranlıq” qalmış, üstündən səthi keçilmişdir. Belə neqativ halların qarşısını məhz II Dünya müharibəsinin ən qızgın çağında İosif Stalinin göstərişi ilə operettanın ekranlaşdırılması alır.

Ü.Hacıbəylinin istər publisistik, istərsə də musiqi sahəsindəki fəaliyyəti erməni millətçilərini həddən artıq hiddətləndirirdi ki, bu da onları xalqımıza məxsus milli, maddi-mədəni sərvətləri mənimsəməyə, bunu bacarmadıqda isə məhv etməyə gətirib çıxarırdı. Artıq 1918-ci ilin qanlı mart hadisələri belə münasibəti əyani sübut edirdi. Nəinki Bakıda, Azərbaycanın digər bölgələrində onların törətdikləri vəhşiliklər, vandalizm aktları bizə məxsus olan bütün maddi-mədəni abidələrin dağıdılmasına, tarixin səhifəsindən yox etməyə yönəlmişdi. Bunun biz XX əsrin sonlarında da canlı şahidi olduq. Həmin dövrə isə Ü.Hacıbəylinin bütün fəaliyyəti erməni millətçilərinin yalan və böhtanla dolu hücumlarına müqavimət göstərməsi ilə xarakterizə olunmuşdur. O, publisistik çıxışlarında, məqalələrində ona qarşı düşmən münasibətini ifşa etməklə onların iç üzünü açıb göstərirdi.

Azərbaycan Demokratik Respublikası elan edildikdən sonra Ü.Hacıbəyli və onun truppası İran səfərindən Bakıya döndükdə artıq şəhər düşmənlərdən təmizlənmişdi. Cümhuriyyət illərində onun Azərbaycan, türkçülük uğrunda çalışan, xalqı “müsəlman ümmətindən türk millətinə” çevirmək uğrunda mübarizə aparan, milli dirçəliş, milli özünüdərk ideyasına xidmət göstərən şəxsiyyətlərlə dostluq münasibətləri, Demokratik Respublikanın dövlət himnində musiqi bəstələməsi,

həmçinin, doğma qardaşı C.Hacıbəylinin mühacirətdə olması Ü.Hacıbəylinin yaradıcılığının sonrakı dövründə onun təqib edilməsinə əsas verən ciddi səbəblər idi.

Həqiqətən, 1919-cu ilin sentyabrından 1920-ci ilin 27 aprel tarixinədək Ü.Hacıbəylinin redaktəsi ilə buraxılan “Azərbaycan” qəzetinin səhifələrindəki çıxışlarında ictimai-siyasi publisistikanın önə çıxması onu janrın ən qabaqcıl nümayəndələri – Əhməd Ağaoğlu, Cəlil Məmmədquluzadə, Ömər Nemanzadə, Məmmədəmin Rəsulzadə, Yusif Cəmənzəminli və b. ilə bir səviyyəyə qaldırırdı. Bu məqalələrində Ü.Hacıbəylinin istiqlal ideallarına sadıqlığı, vətənpərvərliyi, türkçülüüyü, xalqın problemlərinə diqqətlə yanaşması və bunların həlli yollarının göstərilməsi və s. dolğun əksini tapırdı. Onun məqalələri məzmun və mövzu baxımından nikbinliyi, ruh yüksəkliyi ilə seçilirdi. Hər bir çıxışında gələcəyə, istiqlalın qorunub saxlanılmasına böyük ümid, inam aydın ifadə olunurdu. Bütün bunlar Ü.Hacıbəyli Cümhuriyyətin ən görkəmli ideoloqlarından biri kimi, siyasi cəhətdən yetkin, fədakar şəxsiyyət kimi çox parlaq göstərirdi.

Təsadüfi deyil ki, 1920-ci il aprelin 28-də bolşeviklərin hakimiyyətə gəlməsindən sonra yuxarıda qeyd etdiyimiz cəhətlərə görə Üzeyir bəyin həbs edilərək qətlə yetirilməsi təhlükəsi getdikcə artırdı. Onun bu təqiblərdən xilas olmasına yalnız yazdığı dəyərli musiqi əsərləri və musiqi mədəni quruculuq fəaliyyəti yardım göstərir. Azərbaycanda sovet hakimiyyəti qurulduğu ilk günlərdən Ü.Hacıbəyli musiqi təhsil ocaqlarının açılmasının zəruriliyi ilə məşğul olur, musiqi kollektivlərinin təşkili, musiqi dərslərinin və proqramlarının hazırlanması üzərində fəal iş aparır ki, bu da onun şəxsiyyətinin daha bir vacib cəhətini – ictimai fəaliyyətini nəzərə çatdırır. Buna baxmayaraq, bəstəkarın əleyhdarları onun keçmiş siyasi baxışlarını qabardaraq (“millətçi”, “pantürkist”, “müsəvatçı” və s.) yeni quruluşa düşmən mövqedə olmasını sübut etməyə çalışırdılar. Belə təftiş xarakterli yazıların və çıxışların bolşevik mətbuatında da özünə yer alması Ü.Hacıbəylinin gələcək fəaliyyəti üçün ciddi təhlükə doğururdu. Bu yazılar arasında erməni əsilli müəlliflər xüsusi canfəşanlıq göstərirdilər. Onlardan Azərbaycan musiqiçiləri ilə sıx yaradıcılıq əlaqəsində olan və onların yaradıcılığından çox şeyi öyrənən kamança ifaçısı Səsa Oqanezəşvili paradoksal olsa da, “Üzeyir Hacıbəyovu Azərbaycan musiqisinin inkişafında lazımınca çalışmamaqda” ittiham etməklə [2] öz məkrli niyyətini ortaya qoyurdu. Belələri arasında “özümüzükülər” də fəallıq göstərirdi. Bunlardan biri “Kommunist” qəzetində Azərbaycanda sovet hakimiyyətinin qurulmasının 10 illiyi münasibətilə nəşr etdirdiyi məqalədə Ü.Hacıbəylinin Cümhuriyyət dövrünə atmacalarla onun keçmişini yenidən yada salaraq yazır: *“Gözünə girsin, Məhəmməd Əmin Rəsulov! Azərbaycanın 10 illiyi gecəsinə... 200-ə qədər türk qızı Azərbaycan himni oxuyurdu! Hələ bu himnin kim tərəfindən yazıldığını bilsən, bağrın çatlar. Onu Üzeyir Hacıbəyov yazmışdır. O Üzeyir ki, sənin çıxardığın mürtəce “Azərbaycan” qəzetinə müvəqqəti müdirlik edirdi. O Üzeyir ki, indi çıxışda bulunaraq öz təşəbbüsü ilə Azərbaycanın 10 illiyi himnini yazmış, türk qızlarına oxutdurur və özü dirijorluq edir. Görürsənmi,*

vaxtı ilə bel bağlamaq istədiyin adamlar belə sizə nifrət edərək üz çevirmiş və Şuralar Azərbaycanın mədəni quruluşu işlərində ən aktiv iştirak edir” [2].

Nə qədər təxribat xarakterli olsa da, belə yazılarda yalnız bir məqam həqiqəti əks etdirir ki, bu da Ü.Hacıbəylinin Azərbaycan xalqına, mədəniyyətinə, ölkənin mədəni-siyasi dirçəlişinə eyni əzmlə xidmət göstərməsi idi. Belə hücumlar, xüsusilə, Ü.Hacıbəylinin 1936-cı ildə SSRİ Ali Sovetinə keçirilən seçkilərdə xalq deputatları sıralarında yer tutduqdan sonra daha da artır. Azərbaycan professional musiqisinin banisi, sovet musiqi mədəniyyətinin qabaqcıl nümayəndələrindən biri olmasına baxmayaraq, belə anonimlərin yuxarı instansiyalara çatdırılması dahi bəstəkarın həyatının daima təhlükə və qorxu içində keçməsinə, mənəvi sarsıntılar keçirməsinə zəmin yaradırdı.

Keçmişdə qalan Cümhuriyyət dövründəki fəaliyyəti unudulmasa da, dahi Ü.Hacıbəylinin sənəti, musiqisi xalq tərəfindən sevildiyinə görə onun Şura hökuməti sıralarında yer alması möcüzə, yoxsa düşünülmüş addım idi? Yəqin ki, belə bir şəxsiyyətin nüfuzundan istifadə edərək onun mədəni quruculuğa cəlb edilməsi dərin siyasi mənə daşıyırdı. Bəlkə də bu səbəbdən keçmiş ictimai-siyasi fəaliyyətinə görə repressiya əvəzinə müxtəlif təltif, mükafat və fəxri adlara layiq görülməsi Ü.Hacıbəyliyə keçmiş unudurmaq, əqidəsini dəyişmək, yeni rejimə qulluq etmək üçün atılan addım idi. Rejimin və siyasi vəziyyətin mürəkkəbliyini, mənfur əməllərini görən Ü.Hacıbəyli iztirab, təlaş, daxili təşviş və mənəvi sıxıntı keçirərək yalnız və yalnız öz xalqına sonadək qulluq edəcəyinə əmin idi. Belə ki, Cümhuriyyət dövründə onun ətrafında olan yaxın dostları və məsləkdaşları – Əhməd Cavad (1892-1937), Mikayıl Müşfiq (1908-1938), Hüseyn Cavid (1882-1941) və bir çoxları artıq çoxdan repressiya qurbanı olmuşdular.

Maraqlıdır ki, məhz bu dövrdə Ü.Hacıbəyli publisistikadan uzaqlaşaraq özünün türkçülük, müstəqil dövlətçilik, qəhrəmanlıq, milli özünüdərk ideyalarını sözlə deyil, məhz musiqi dili ilə öz əsərlərində canlandırırdı. Bunun da bariz nümunəsi “Koroğlu” operası oldu. Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafında böyük roluna, musiqi və teatr sənətindəki böyük xidmətlərinə görə Ü.Hacıbəyli 1938-ci ildə SSRİ Xalq artisti adını alan ilk Azərbaycan bəstəkarı olmuşdur (Bülbül, Şövkət Məmmədova ilə eyni vaxtda bu yüksək ada layiq görülmüşdür). Bu fəxri adların alınmasında 1938-ci ildə Moskvada keçirilən Azərbaycan incəsənəti və mədəniyyətinin ongünlüyündə “Koroğlu” operasını “Böyük teatr”ın səhnəsində nümayiş etdirən Azərbaycanın incəsənət xadimlərinin möhtəşəm çıxışları səbəb olmuşdur. Stalin iki dəfə seyr etdiyi bu operanın təsirindən fərəhlənərək onun müəllifini və əsas iştirakçılarını ölkənin ən yüksək və nüfuzlu fəxri adlarına layiq görür. Bunun ardınca Ü.Hacıbəyli 1938-ci ildə Lenin ordeni kavaleri, 1941-ci ildə “Koroğlu” operasına, 1946-cı ildə isə “Arşın mal alan” filminə görə Stalin mükafatına layiq görülmüş ilk sənətkarlarımızdan biri olur.

Qeyd etdiyimiz kimi, 70-ə yaxın dilə dublyaj edilən “Arşın mal alan”nın ekranlaşması ilə onun şöhrəti bütün dünyanı dolaşır ki, bu da ölkəyə indiyədək

görünməmiş həcmdə, heç bir filmdən əldə olunmayan məbləğdə böyük gəlir gətirir. Filmin məşhurlaşması onun baş qəhrəmanı – Əsgər rolunun ifaçısı gənc Rəşid Behbudovun da ilk debütü olaraq onun populyarlaşmasında və tanninmasında mühüm rol oynayır, ifaçının dünya vokal ulduzuna çevrilməsinə yol açır.

“Arşın mal alan”ın ekranlaşma sayəsində korifey sənətkarların səhnə fəaliyyətinin əyaniləşməsi və tarixi sənədləşməsi baş verdi. Məhz belə uğurlu yaradıcılıq birliyi sayəsində yaranan filmin yaradıcılarına (bəstəkarı və libretto müəllifi Ü.Hacıbəyliyə, rejissor Rza Təhmasibə, Əsgər – Rəşid Behbudova, Gülçöhrə – Leyla Bədərbəyliyə, Soltan bəy – Ələkbər Hüseynzadəyə, Vəli – Lütfuli Abdullayevə, Cahan xala – Münəvvər Kələntərliyə) 1946-cı ildə Stalin mükafatı təqdim olunur.

Musiqi əsərləri ilə bərabər Ü.Hacıbəyli fundamental elmi tədqiqat işi apararaq 1945-ci ildə “Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları” əsərini yazıb nəşr etdirməklə XX əsr müasir Azərbaycan musiqi elminin bünövrəsini qoymuş və onun gələcək inkişaf yolunu müəyyənləşdirmişdir. Həmin ildə təşkil olunan Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasına seçilən ilk 15 həqiqi üzvündən biri də Ü.Hacıbəyli olur.

O, həmçinin, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının yarandığı gündən ömrünün sonunadək (1936-1948) onun ilk sədri kimi fəaliyyət göstərərək böyük bəstəkar nəslinin formalaşmasında müstəsna rol oynayır. Ü.Hacıbəyli mənalı və şərəfli həyat yolu keçmişdir. Bütün çətinliklərdən və sınaqlardan üzü ağ, alnı açıq çıxan dahi sənətkar həyatdakı öz missiyasını – Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafı və tərəqqisi uğrunda var qüvvəsi ilə çalışaraq onun yüksək nailiyyətlər qazanmasında tarixi rolunu yerinə yetirmiş, maarif, incəsənət, publisistika yoluna saldığı işıq bu gün də öz parıltısını itirməmişdir.

ƏDƏBİYYAT:

1. Fərəcov, S. F. Milli oyanış bəstəkarı. // Üzeyir Hacıbəyli müasirlərinin düşüncəsində. -B: 2016, s. 174-189.
2. Quliyev, V. Üzeyir bəy: ömrünün iki şərəfli ili. // 525-ci qəzet, 2021, 18 sentyabr, s. 14-15
3. Tahirli, A. Hacıbəyli qardaşlarının sarsılmayan əməl və əqidə birliyi. Üzeyir və Ceyhun Hacıbəyililərin yazışmaları əsasında. // 525-ci qəzet. 16.09.25 URL: <https://525.az/news/307657-hacibeyli-qardaslarinin-sarsilmayan-emel-ve-eqide-birliyi--abid-tahirli-yazir>

Акиф ГУЛИЕВ

Заведующий кафедрой «История и теория музыки»
Азербайджанской Национальной Консерватории,
Заслуженный деятель искусства,
Доктор философии искусствоведения, профессор

**ЛЕГЕНДАРНАЯ ЖИЗНЬ ГЕНИАЛЬНОГО ХУДОЖНИКА
УЗЕЙИРА ГАДЖИБЕЙЛИ – 140**

Аннотация: *Статья посвящена 140-летию со дня рождения великого композитора Узеира Гаджибейли и рассматривает его творчество и общественную деятельность в целом. Здесь представлен краткий обзор научной и общественной деятельности композитора, его творчества, публицистики, эстетических взглядов и т.д. Автор также говорит о роли У. Гаджибейли в развитии музыкальной культуры Азербайджанского народа, рассматривая его гражданскую позицию*

Ключевые слова: *Узеир Гаджибейли, Джейхун Гаджибейли, гражданин, народ, публицистика, «Аришин мал алан», педагог, Российская империя, Азербайджанская Демократическая Республика*

Akif GULIYEV

Head of the Department of History and Theory of Music
of Azerbaijan National Conservatory,
Honored Artist, Ph.D, Professor

**THE LEGENDARY LIFE OF THE GENIUS ARTIST
UZEYIR HAJIBEYLI – 140**

Abstract: *This article is dedicated to the 140th anniversary of the birth of the great composer Uzeyir Hajibeyli and examines his work and public activities in general. It provides a brief overview of the composer's scholarly and public activities, his creative work, journalism, aesthetic views, and more. The author also talks about the role of U. Hajibeyli in the development of the musical culture of the Azerbaijani people, examining his civic position*

Keywords: *Uzeyir Hajibeyli, Jeyhun Hajibeyli, citizen, people, journalism, "Arshin Mal Alan", teacher, Russian Empire, Azerbaijan Democratic Republic*